

*О. С. Пономарьов,
м.Харків, Україна*

ФІЛОСОФІЯ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА

Загальна постановка проблеми. Сучасна філософія освіти зосереджує свою увагу переважно на сутнісних проблемах цього важливого суспільного інституту й на аналізі цілей і шляхів його стратегічного розвитку. В той же час освітня практика вимагає глибокої філософської рефлексії над сенсом і цілями своїх повсякденних завдань, доцільним характером і способами їх виконання. Адже без належного їх осмислення сама педагогічна практика та її виконавці втрачають орієнтири своєї діяльності в умовах інноваційного типу суспільного розвитку, демократизації суспільного життя і формування нової системи життєвих цінностей.

Все це зумовлює помітне підвищення інтересу педагогів до філософії взагалі й до філософії освіти зокрема. Його підігрівують як прискорення змін, так і поглиблення розриву в цінностях, цілях та ідеалах між представниками різних поколінь. Ці обставини спричиняють потребу пошуку спільної мови у міжособистісному спілкуванні між педагогами та їх вихованцями. Характерні особливості притаманні цій проблемі у вищій школі, де основним напрямком діяльності педагогів виявляється формування професійної компетентності студентів, в ой час як їх виховання, особистісний розвиток та соціалізацію значна частина викладачів взагалі розглядає як щось другорядне. До того ж, в освіті ще досить сильні позиції посідає авторитарна педагогіка.

Ситуацію ускладнюють загальне падіння духовності й культури, певне поглиблення різних суперечностей в суспільстві й зумовлене ними зростання агресивності у поведінці та взаємовідносинах людей. Все це не може не позначатися на становищі в системі освіти як невід'ємній частині суспільства та одним з рушійних векторів його поступального розвитку. Своєрідність феномену освіти полягає ще й у тім, що він постає однією з найбільш чітких областей перетину індивідуального і суспільного буття людини, формування і розвитку її особистості. Забезпечення ж можливості бажаного характеру протікання цих процесів й успішного досягнення очікуваних результатів, прийнятних водночас як для самої особистості, так і для суспільства, вимагає рішучого подолання будь-яких проявів авторитарної педагогіки й переходу до організації навчально-виховного процесу на принципах педагогіки добра.

Однак їх впровадження в освітню практику певною мірою ускладнює проблема недостатнього осмислення глибинної сутності педагогіки добра з позицій філософії освіти. А тільки таке її осмислення здатне забезпечити не просто використання педагогіки добра як модного гасла, а цілісну єдність її як ефективної гуманістично спрямованої педагогічної системи.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми свідчить, що основні ідеї педагогіки добра, висунуті ще в античні часи Анаксагором, Піфагором та Епікуром, були потім розвинені К. Гельвецієм, Г. Сковородою, Ф. Гербартом та іншими знайомими філософами і педагогами. Істотний внесок у подальшу розробку цих ідей здійснили К. Ушинський, А. Макаренко, Дж. Дьюї, В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі. Гідно оцінивши сутність і роль педагогіки добра, І. Зязюн не тільки активно пропагував їх, але й сформував у цілісну концепцію, яка отримала широке визнання серед педагогічної громадськості. Значною мірою саме завдяки йому педагогіка добра стала плідним полем для теоретичних розвідок багатьох дослідників. Їх результатами стала множина дисертаційних робіт і численних наукових публікацій. Тому сьогодні цілком правомірно вважати про існування наукової школи з педагогіки добра, до якої входять численні учні, послідовники і соратники І. Зязюна.

Однак звертає на себе увагу та особливість, що переважна більшість публікацій представників цієї школи присвячена психологічним, морально-етичним та дидактичним аспектам педагогіки добра. Сам же Іван Андрійович розглядав її сутність, зміст і призначення в набагато ширшому, своєрідному філософсько-педагогічному сенсі. Системний підхід, притаманний характеру досліджень І. А. Зязюна, дозволив йому поєднати у понятті педагогіки добра не лише зміст діяльності педагога, а й його взаємовідносини з вихованцями, його професійну майстерність і культуру, його естетичні уподобання тощо. До того ж він пов'язує реалізацію принципів педагогіки добра з системою цілеспрямованої професійної педагогічної підготовки вчителів, перш за все з формуванням їх загальної і професійної культури й духовного світу [1].

Фактично така системна цілісність концепції педагогіки добра разом з урахуванням суспільної місії освіти означає спробу забезпечити діалектичну єдність індивідуального і соціального буття. Дійсно, завдання з підготовки учнів і студентів до успішного життя й діяльності є одним з проявів цієї єдності з певним домінуванням соціального. Однак у тому ж разі, коли ця підготовка здійснюється на принципах педагогіки добра і тим самим створює найбільш сприятливі умови для задоволення освітніх

потреб студентів, прояв тієї ж єдності відбувається з домінуванням індивідуального.

Високо оцінює істотний внесок вченого у розвиток педагогіки добра В. Г. Кремень. Дуже важливо, на його думку, що І. Зязюном «сформульовано положення щодо одухотворення навчального процесу педагогікою Добра, аурою педагогічної культури». Вчений спеціально підкреслює філософсько-педагогічний підхід І. А. Зязюна до аналізу [2]. Схожу думку висловлює і відомий український психолог В. В. Рибалка, аналізуючи основні теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці. Він присвячує спеціальний розділ своєї роботи тому, як вибудовується теорія особистості у філософії, психології та педагогіці добра і культури І. А. Зязюна [3].

Показово, що сама педагогіка добра розроблялася й опрацьовувалася вченим не в умовах чистого теоретизування, а у практичній діяльності з управління Полтавським державним педагогічним інститутом. Не випадково М. І. Степаненко та Л. М. Кравченко у своїй статті «Полтавські джерела «Педагогіки добра і краси» Івана Зязюна», аналізуючи полтавський період діяльності цього вченого, доходять слушного висновку, що вже тоді його життєвим кредо було виховання особистості, «облагороженої великою метою Добра й Любові, Істини й Краси» [4].

Можна наводити безліч посилань на роботи відомих вчених-педагогів і освітян-практиків, які відзначають істотне значення глибоко продуманих і пережитих І. А. Зязюном положень і принципів педагогіки добра, які були ним не тільки запропоновані для практичного використання, насамперед у професійній підготовці вчителів, а й безпосередньо впроваджувалися в реальний навчально-виховний процес. Однак слід відверто відзначити, що ще **недостатня увага** приділяється особливостям використання цих положень і принципів у вищій школі, насамперед інженерно-технічного профілю. Крім того, на нашу думку, сучасна філософія освіти також не прагне до належної рефлексії над сенсом і сутністю такого важливого і водночас цікавого й суперечливого феномену, яким постає педагогіка добра та над її реалізацією в навчально-виховному процесі. А тут є багате поле для роздумів.

Мета статті й полягає у спробах, по-перше, уточнити основні аспекти педагогіки добра, які стосуються філософії освіти, з тим, щоб сформувати цілісний її напрям, який можна було б розглядати як специфічну філософію педагогіки добра. По-друге, уявляється доцільним окреслити перспективні напрямки цієї філософії щодо можливостей її плідного застосування у вищій технічній освіті. По-третє, хотілося б показати особ-

ливості педагогіки добра в умовах інноваційного характеру суспільного розвитку.

Виклад основного матеріалу почнемо з аналізу онтологічних аспектів педагогіки добра. По-перше, вона постає одним з відображень суперечливої єдності індивідуального і соціального буття людини. По-друге, вона дозволяє забезпечити відносно «м'який» характер соціалізації вихованців. По-третє, в обстановці добра легше реалізуються основні цілі і функції міжособистісного спілкування, цього вкрай важливого екзистенціалу людського співжиття. По-четверте, тільки в педагогіці добра найбільш повно і послідовно відбувається дійсна індивідуалізація навчально-виховного процесу і забезпечується висока його ефективність. Адже, на думку Е. Н. Гусинського та Ю. І. Турчанінової, «традиційна система освіти все ще багато в чому дотримується установок постфігуративної культури. Вона ніяк не може звільнитися від логіки, притаманної цьому етапу розвитку. В ній начебто й досі неявно уявляється, що всі люди однакові і повинні засвоїти одні й ті ж сукупності знань, умінь і навичок» [5, с. 66-67]. До речі, на наше переконання, саме уявлення про цю «однаковість» і виступає одним із джерел авторитарної педагогіки, яка аж ніяк не спроможна реалізувати виховання, «облагороджене добром і красою, любов'ю й істиною».

Цікавими уявляються і гносеологічні аспекти педагогіки добра. Дійсно, по-перше, в тій ситуації, яку вона породжує, стає набагато легше пробудити інтерес студентів до знань і навчання, а сам же цей інтерес постає ключовим чинником мотивації їх навчально-пізнавальної діяльності. По-друге, завдяки відносинам довіри, які є неодмінним компонентом педагогіки добра, помітно знижується бар'єр побоювання помилки, який призводить до уникнення від задавання питань викладачеві з недостатньо зрозумілого матеріалу. По-третє, загальна сприятлива атмосфера занять включає не тільки раціональні, а й емоційні канали пізнання, що істотно підвищує можливості як сприйняття, так і розуміння навчального матеріалу. По-четверте, педагогіка добра певною мірою допомагає зняти суперечність між індивідуальним і суспільним пізнанням і гармонізує ці процеси.

Щодо аксіологічних аспектів педагогіки добра перш за все необхідно підкреслити її безсумнівне значення для відновлення ціннісного сприйняття освіти і знань в суспільній свідомості та його формування в учнів і студентів. Крім того, в системі вищої освіти педагогіка добра відіграє істотну роль у прищепленні студентам розуміння своєї професії і майбутньої професійної діяльності як однієї з важливих життєвих цінностей. Ще один аксіологічний аспект педагогіки добра полягає у високому

рівні ефективності педагогічного впливу викладача як професіонала і особистості на студентів, в тому числі за рахунок розкриття творчого потенціалу кожного з них і створення умов для максимальної його реалізації. Нарешті, в системі педагогіки добра виникають сприятливі умови для прищеплення студентам культурних цінностей, естетичних смаків та ідеалів. Однак цей аспект вимагає відповідного рівня загальної і професійної культури самого викладача, постійних його зусиль з розвитку цього рівня, в тому числі й знайомства з досягненнями світової культури. Адже, як пишуть Е. Н. Гусинський і Ю. І. Турчанінова, «чим різноманітнішими й ширшими є контакти особистості зі світовою культурою, тим багатшими є перспективи індивідуальної освіти [5, 66].

Надзвичайно важливим уявляється герменевтичний аспект педагогіки добра. Його сенс полягає у тому, щоб забезпечувати не просто сприйняття й запам'ятовування учнями і студентами навчального матеріалу, але й перш за все його глибоке розуміння. Це означає їх здатність чітко бачити загальну систему побудови певної навчальної дисципліни та самостійно розміщати отримані знання в контексті відповідної проблемної ситуації з метою їх свідомого успішного застосування для ефективного розв'язання цієї ситуації. Педагогіка добра і практичне втілення її ідей в освітню діяльність дозволяє, по-перше, істотно підвищити глибину й логічність мислення, його творчий інноваційний характер, схильність до аналізу та узагальнення. Вироблення культури мислення сприяє розвитку філософствування, що, у свою чергу, дає можливість розширення загального кругозору й ерудиції, та формування у студентів чітких світоглядних позицій. По-друге, вони набувають навичок системного мислення, яке стає новим рівнем їх світорозуміння.

Сповідування викладачами філософських ідей педагогіки добра дає їм можливість успішно здійснювати соціалізацію студентів без нав'язування їм норм суспільного співжиття, а допомагаючи зрозуміти і прийняти ці норми як важливу передумову успішного життя й діяльності людини в конкретних умовах даного суспільства. Цьому допомагає етичний аспект цієї філософії. Більш того, при цьому виникає можливість формувати активну особистість, яка здатна критично ставитися до цих норм, брати участь у відкиданні того, що віджило, і у творенні нового, що відповідає новим суспільним потребам.

З цього приводу О. К. Чаплигін справедливо підкреслює, що «перед тим, як слідувати нормі, її необхідно створити і закріпити в суспільній свідомості. Саме вироблення моральних норм вже є творчим актом, який об'єднує зусилля багатьох поколінь у боротьбі за самозбереження людства, за накопичення людського в людині» [6, с. 143]. Система ж осві-

ти і є тією інституцією, яка і сприяє слідуванню нормі, і бере активну участь у її творенні, і відповідно до своєї місії закріплює норму в суспільній свідомості. На ефективне розв'язання цих завдань і спрямовується зміст професійної діяльності педагогів з навчання, виховання, соціалізації та особистісного розвитку учнів і студентів.

Однак успішне виконання цих вкрай важливих для життєзабезпечення суспільства завдань вимагає уміння педагога викликати емоційно позитивний стан своїх вихованців і спрямувати на глибоке розуміння суперечливої єдності біологічної й соціальної природи людини. У такому разі у них цілком природно формується й розуміння необхідності регулювання взаємовідносин між людьми та механізмів узгодження індивідуальних і суспільних прагнень, цілей та інтересів. В іншому ж разі це розуміння досягається під тиском, що неминуче викликає внутрішній спротив, здатний породжувати агресивність та асоціальну поведінку окремих індивідів, особливо у поєднанні з іншими супутніми чинниками різної природи.

Зрозуміло, що універсальний характер самої ідеології педагогіки добра робить її застосовною практично в будь-яких сферах освітньої системи і видах освітніх закладів. В той же час існують цілком природні особливості застосування її принципів і положень у вищій школі. Філософія вищої освіти взагалі виходить з чітко визначеної професійної спрямованості. Враховуючи динамічний характер нашої епохи і характерне для нього стрімке зростання обсягів науково-технічної інформації, необхідно визнати специфічні прояви характеру добра і краси в педагогіці вищої школи.

Ця її специфіка обумовлена самим призначенням вищої школи, цілями, змістом і характером навчально-виховного процесу, які визначають вимоги до забезпечення належного рівня професійної і соціальної компетентності майбутнього фахівця. Крім того, на її специфіку істотний вплив здійснюють такі чинники, як вікові особливості студентів, їх ставлення до майбутньої професії й до навчання взагалі, професіоналізм, педагогічна майстерність, загальна і професійна культура викладача.

Своєрідність прояву педагогіки добра у вищій школі характеризує та суперечлива єдність доброзичливості і поваги до особистості студента, з одного боку, й вимогливості та принциповості, з іншого, яка тільки й здатна забезпечити належне вирішення важливих і вкрай відповідальних завдань як з професійного, так і особливо з особистісного розвитку студента. Ось чому одним з невід'ємних компонентів як самої філософії вищої освіти, так і педагогіки добра має слугувати завдання з прищеплення студентам почуття їх особистої відповідальності за оволодіння сис-

темою професійних знань та досягненнями культури. Водночас вони мають глибоко розуміти, що це стає основною передумовою їх життєвого успіху.

Одним із завдань філософії педагогіки добра у вищій школі виступає й формування у студентів культури філософського мислення. Саме воно має розкривати їм важливий онтологічний сенс сучасної освіти, яка часто просто не встигає адекватно реагувати на швидкі й глибокі зміни світу й суспільного буття. Вони ж виявляються безпосередньо й нерозривно пов'язаними з проблемами індивідуального і суспільного буття людини. Студент повинен глибоко розуміти, що в умовах динамічно мінливого світу він може лишатися успішною людиною лише за умови постійного самонавчання, самовиховання і самовдосконалення протягом всього активного трудового життя. Отже, по-перше, педагогіка добра має прищепити не тільки йому відповідні уміння, а й глибоку внутрішню потребу у цьому. По-друге, його індивідуальне буття має проявлятися в життєвій активності, зумовленій, крім безпосередніх потреб, ще й постійним зв'язком з буттям освіти та самоосвіти.

Ця проблема породжує необхідність органічного включення в систему педагогіки добра і аксіологічних аспектів філософії освіти. Сама можливість спілкуватися і співпрацювати з авторитетною, високопрофесійною і водночас доброзичливою особистістю стає істотним чинником ціннісного сприйняття студентом всього навчально-виховного процесу і своєї власної навчально-пізнавальної діяльності як його невід'ємного складника. В такому разі він сам стає носієм ціннісного сприйняття знань і освіти, здатним активно сприяти відновленню їх авторитету в суспільній свідомості.

Втім, навчально-виховний процес у вищій школі має будуватися на принципах педагогіки добра досить чітко і обережно. Адже одним з її неодмінних завдань виступає формування ціннісних ідеалів і прищеплення студентам прагнення втілювати їх у свою життєву практику. Ефективне ж виконання цього важливого завдання вимагає належного теоретико-методологічного обґрунтування як з суто філософських, так і з педагогічних позицій. Справа в тім, як ми раніше вказували, що *«ідеалотворчість»*, якщо вона теоретично не обґрунтована та ще й безвідповідально впроваджується у життя, на наше глибоке переконання, приводить до утопій, тобто перетворюється в *ідолотворчість*. Разом з тим ідеалотворчість постає неодмінною підставою різноманітних досягнень людини» [7, с. 37].

Уявляється цілком очевидним, що успішне формування життєвих цінностей та ідеалів буде ефективним за таких умов. По-перше, ці цінності та ідеали має сповідувати сам педагог. Дійсно, важко уявити, що мож-

ливо прищепити іншій людині те, у що сам не віриш. По-друге, сповідання гуманістичних цінностей та ідеалів добра, краси і справедливості вимагає, принаймні для педагога, глибокого філософського осмислення і належного обґрунтування їх сенсу, сутності і значення. Саме у такому разі відповідна виховна діяльність педагога буде ефективною і переконливою. По-третє, ідеали повинні бути спрямовані на позитивний емоційний стан студента, а їх прищеплення має відбуватися на тлі позитивно емоційного самопочуття, яке і створює педагогіка добра як основний принцип діяльності педагога. Нарешті, по-четверте, вкрай важливу роль відіграє здатність педагога переконливо показати значення вказаних цінностей та ідеалів для професійної та особистісної самореалізації майбутнього фахівця, для його життєвого успіху і щастя.

Філософське осмислення ідей і принципів педагогіки добра дозволяє детально розкрити множину її функціональних можливостей, які без належної рефлексії часто залишаються поза увагою викладачів і не можуть бути реалізовані повною мірою. Це положення набуває особливо значення при філософському аналізі характерних особливостей застосування педагогіки добра у вищій школі. Одна з таких особливостей полягає в усвідомленні викладачами логіки її застосування, що дозволяє формувати належну логічну компетентність майбутніх фахівців. Ця компетентність полягає в культурі мислення, спілкування й діяльності, в переконливій аргументації своїх дій, рішень і висловлювань. Ще одна характерна особливість застосування педагогіки добра полягає у поєднанні проявів добра з вимогливістю та відповідальністю, які й готують людину до життя.

Висновки. Наведені міркування і практика застосування педагогіки добра в практичній освітній діяльності дозволяють дійти таких висновків. По-перше, педагогіка добра виступає вищим рівнем гуманізації освіти і у цій якості вимагає глибокого філософського осмислення, результати якого відкривають справжнє багатство її функціональних можливостей реалізація яких збагачує індивідуальне і суспільне буття педагога і студента. По-друге, системне застосування педагогіки добра у вищій школі має враховувати призначення вищої освіти та її особливості, насамперед формування професійної і соціальної компетентності майбутнього фахівця та його відповідальності за свої дії і рішення. По-третє, філософія педагогіки добра дає надійне теоретичне і логіко-методологічне підґрунтя для організації цілісного навчально-виховного процесу на її ідеях і принципах.

Напрямки подальших розвідок будуть спрямовані на деталізацію аналізу можливостей педагогіки добра в системі сучасної філософії освіти.

Література: 1. *Зязюн І. А.* Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 312 с. 2. *Кремень В. Г.* Педагогіка добра академіка Зязюна / В. Г. Кремень // Іван Андрійович Зязюн: Педагог. Вчений. Філософ : біобібліогр. покаж. / [упоряд. Л. Н. Штома; наук. ред. Н. Г. Ничкало] ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – 3-є вид., перероб., допов. – К.: Богданова А. М., 2013. – С. 5-9. 3. *Рибалка В. В.* теорія особистості у філософії, психології та педагогіці добра і культури І. А. Зязюна / Рибалка В. В. // Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навч. посіб. – Одеса, 2009. – С. 393-407. 4. *Степаненко М.* Полтавські джерела «Педагогіки добра і краси» Івана Зязюна / М. Степаненко, Л. Кравченко // [Естетика і етика педагогічної дії](#). – 2014. – Вип. 7. – С. 8-14. 5. *Гусинский Э. Н.* Введение в философию образования / Э. Н. Гусинский, Ю. И. Турчанинова. – М.: Логос, 2001. – 224 с. 6. *Чаплыгин А. К.* Философия в культуре: актуальные контексты : Монография / А. К. Чаплыгин. – Харьков: Лидер, 2014. – 358 с. 7. *Пазиніч С. М.* Аксиологічні аспекти розвитку суспільної свідомості: навч.-метод. посібник / С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – Харків: ХДАДМ, 2008. – 44 с.

Bibliography (transliterated): 1. *Zyazyun I. A.* Pedahohika dobra: idealy i realiyyi: Nauk.-metod. posib. – K.: MAUP, 2000. – 312 s. 2. *Kremen' V. H.* Pedahohika dobra akademika Zyazyuna / V. H. Kremen' // Ivan Andriyovych Zyazyun: Pedahoh. Vchenyy. Filosof : biobibliohr. pokazh. / [uporyad. L. N. Shtoma; nauk. red. N. H. Nychkalo] ; NAPN Ukrayiny, In-t ped. osvity i osvity doroslykh. – 3-ye vyd., pererob., dopov. – K.: Bohdanova A. M., 2013. – S. 5-9. 3. *Rybalka V. V.* teoriya osobystosti u filosofiyi, psykholohiyi ta pedahohitsi dobra i kul'tury I. A. Zyazyuna / Rybalka V. V. // Rybalka V. V. Teoriyi osobystosti u vitchyznyaniy psykholohiyi ta pedahohitsi: navch. posib. – Odesa, 2009. – S. 393-407. 4. *Stepanenko M.* Poltavs'ki dzherela «Pedahohiky dobra i krasyy» Ivana Zyazyuna / M. Stepanenko, L. Kravchenko // [Estetyka i etyka pedahohichnoyi diyi](#). – 2014. – Vyp. 7. – S. 8-14. 5. *Husynskyy Э. N.* Vvedenye v fylosofyyu obrazovanyya / Э. N. Husynskyy, Yu. Y. Turchanynova. – M.: Lohos, 2001. – 224 s. 6. *Chaplyhyn A. K.* Fylosofyya v kul'ture: aktual'nye konteksty : Monohrafiya / A. K. Chaplyhyn. – Khar'kov: Lyder, 2014. – 358 s. 7. *Pazynich S. M.* Aksiolohichni aspekty rozvytku suspil'noyi svidomosti: navch.-metod. posibnyk / S. M. Pazynich, O. S. Ponomar'ov. – Kharkiv: KhDADM, 2008. – 44 s.

ФІЛОСОФІЯ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА

Філософський аналіз педагогіки добра дозволяє визначити онтологічні, гносеологічні, аксіологічні та герменевтичні аспекти цієї надзвичайно цікавої і перспективної педагогічної системи. Такий аналіз відкриває множину функціональних можливостей педагогіки добра, виявити й тим більш реалізувати які без філософського осмислення досить проблематично. Свої характерні особливості має застосування ідей і принципів педагогіки добра у вищій школі. Його особливості детерміновані самим призначенням і сенсом системи вищої освіти. Йдеться передовсім про вкрай сприятливу роль емоційно забарвлену педагогіки добра у формуванні професійної і соціальної компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: філософія освіти, педагогіка добра, функціональні можливості, інтерес до знань, духовність, відповідальність, життєві цінності та ідеали, вища школа, професійна і соціальна компетентність.

А. С. Пономарев

ФИЛОСОФИЯ ПЕДАГОГИКИ ДОБРА

Философский анализ педагогики добра позволяет определить онтологические, гносеологические, аксиологические и герменевтические аспекты этой чрезвычайно интересной и перспективной педагогической системы. Такой анализ открывает множину функциональных возможностей педагогики добра, выявить и тем более реализовать которые без философского осмысления довольно проблематично. Свои характерные особенности имеет применение идей и принципов педагогики добра в высшей школе. Его особенности детерминированы самим назначением и смыслом системы высшего образования. Речь идет прежде всего о чрезвычайно благоприятную роль эмоционально окрашенную педагогики добра в формировании профессиональной и социальной компетентности будущих специалистов.

Ключові слова: філософія освіти, педагогіка добра, функціональні можливості, інтерес до знань, духовність, відповідальність, життєві цінності та ідеали, вища школа, професійна і соціальна компетентність

О. С. Пономарьев

БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА

Педагогіка добра, яка має давні традиції в українській системі освіти, отримала свій розвиток в роботах І. А. Зязюна. Вона постає потужним чинником встановлення довіри між учасниками навчально-виховного процесу, сприяє формуванню професіоналізму, духовності й відповідальності майбутніх фахівців. У складних умовах сучасності педагогіці добра немає альтернативи, оскільки без неї спілкування втрачає свою теплоту і сердечність, студенти втрачають інтерес до навчання і знань. Істотно послаблюється інтенсивність педагогічного впливу на них.

Ключовы слова: педагогіка добра, духовність, відповідальність, професіоналізм, довіра, альтернатива, технократизм.

O. S. Ponomaryov

UNCONTESTED PEDAGOGY OF KINDNESS

Pedagogy of kindness, has a long tradition in the Ukrainian education system, was developed in the works of I. A. Zyazyun. It is a powerful factor in establishing of confidence between the participants of the educational process, contributes to the formation of professionalism, responsibility and spirituality of future specialists. In difficult conditions of modern pedagogy is no good alternative because without communication loses its warmth and cordiality, students lose interest in learning and knowledge. Significantly weakens the intensity of pedagogical influence on them.

Keywords: teaching of kindness, spirituality, responsibility, professionalism, trust, alternative, technocracy.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2015